

N:o 4.

Ank. till Riksd. kansli den 8 mars 1898, kl. 2 e. m.

Konstitutionsutskottets utlåtande, i anledning af väckt motion om ändring af gällande bestämmelser i fråga om kungörande af val till riksdagsman i Andra Kammaren.

Under anförande, att riksdagsordningens bestämmelser i fråga om kungörande af val till riksdagsman i Andra Kammaren vore dels ofullständiga, då föreskrift saknades angående tiden för utfärdande af kallelse till omedelbara val, dels ock i flera hänseenden otillfredsställande rörande de medelbara valen, har herr *P. Olsson* i Åsak uti en inom Andra Kammaren väckt och till konstitutionsutskottet hänvisad motion, n:o 196, föreslagit, att Riksdagen ville till hvilande för vidare grundlagsenlig behandling antaga den ändring af riksdagsordningen, att såväl elektorsval som omedelbara riksdagsmannaval till Andra Kammaren skulle kungöras minst tre veckor före valet; och har motionären öfverlemnadt åt konstitutionsutskottet att, om det biträdde förslaget, föreslå den närmare formuleringen af den åsyftade lagförändringen.

Riksdagsordningens bestämmelser rörande kungörande af val till Andra Kammaren innefattas uti nämnda grundlags § 18, som föreskrifver, uti första momentet, att vederbörande valförrättare skall låta

tid och ort för valet i kyrkorna kungöra, med särskild föreskrift att elektorsval, der det eger rum, skall hållas minst åtta dagar före riksdagsmannavalet, samt uti andra momentet, att för kallelse till elektorsval gäller i tillämpliga delar hvad om kallelse till kommunalstämma och allmän rådstuga stadgadt är.

Dessa beträffande de medelbara valen således fullt tydliga bestämmelser hafva väl i allmänhet så tillämpats i fråga om de omedelbara valen, att dessa val i de flesta fall blifvit kungjorda lika tidigt som bort ske, derest desamma varit medelbara, men frånvaron af uttryckliga bestämmelser angående tiden för kungörande af omedelbara val har vid fyra tillfällen, riksdagarne 1870, 1872, 1876 och 1879, föranledt motioner i syfte att införa bestämmelser i detta afseende. De tre förstnämnda åren blefvo dessa motioner på konstitutionsutskottets tillstyrkan af Riksdagens båda kamrar nästan utan meningsutbyte afslagna, och äfven sistnämnda år förföll frågan, men den hade emellertid då rönt gynnsamt mottagande i Andra Kammaren, som för sin del utan votering antog ett så lydande tillägg till § 18 riksdagsordningen:

»I de valkretsar, der det omedelbara valsättet begagnas, åligger det valförrättaren att kungöra valet minst fjorton dagar före dess hållande.»

Utskottet kan icke dela den af 1879 års konstitutionsutskott uttalade åsigten, att föreskrifterna i § 18 riksdagsordningen äro så tydliga, att en valförrättare, hvilken icke kungör ett omedelbart val lika tidigt, som bort ske, derest detsamma varit medelbart, därför är underkastad ansvar för embetsförseelse, och detta så mycket mindre, då högsta domstolen, såsom af en talare vid Andra Kammarens öfverläggning i ämnet 1879 framhölls, funnit den omständigheten, att kungörelse om omedelbart val blifvit i en sockenkyrka inom en valkrets kungjordt först sex dagar före valet, ej föranleda valförrättningens ogillande. Den mening, högsta domstolen sålunda visat sig omfatta, innebär uppenbarligen, att enligt domstolens åsigt de föreskrifter, som meddelats om tiden för kungörande af det medelbara valet, icke äro tillämpliga i fråga om omedelbart val; och då derjemte den så korta kungörelsetiden af endast sex dagar, som i ofvan anmärkta fall ansetts icke vara stridande mot nu gällande föreskrifter, i de flesta fall ej lemna valmännen tillräckligt rådrum att ena sig om en kandidat för riksdagsmannavärfvet, synes det vara ådagalagdt, att § 18 riksdagsordningen saknar nödig tydlighet och kan vålla olägenheter. Men dessa varda fullständigt undanröjda, om i samma lagrum införas en

tydlig och bestämd föreskrift, inom hvilken tid val af riksdagsman skall kungöras i de valkretsar, der det omedelbara valsättet begagnas.

Att, såsom motionären föreslagit, utsträcka denna tid till tre veckor synes emellertid utskottet obehöfligt, och det skulle dessutom vid vissa tillfällen, såsom då särskild skyndsamhet vid riksdagsmannaval är af nöden, kunna vålla olägenheter, om för lång minimitid för valets kungörande vore föreskrifven. Utskottet anser för sin del en tid af fjorton dagar lämpligen härför böra bestämmas.

Hvad härefter angår bestämmelserna rörande de medelbara valen, så anmärker motionären att, då enligt § 18 riksdagsordningen, jemförd med § 18 i förordningen om kommunalstyrelse i stad och § 16 i förordningen om kommunalstyrelse på landet, elektorsval i stadskommun skall kungöras minst fjorton dagar, men inom kommun å landet — enligt hvad äfven flera Kongl. Maj:ts utslag visade — endast minst en vecka före riksdagsmannavalet, så insåges lätt, att, förutom denna olikhet mellan stad och land, hvilken, för den händelse den ovilkorligen borde förefinnas, onekligen skulle, med hänsyn till befintliga lokal-förhållanden, gå i en alldeles motsatt riktning, den tidrymd, efter hvilken ett å landet kungjordt elektorsval finge hållas, vore från flera synpunkter sedt mindre tillfredsställande.

Det är i första rummet för beredande af säkerhet, att kungörelse om valet i vidsträckta kommuner skall blifva allmänt bekant, och vidare för vinnande af tid till förberedelser för valet, som motionären yrkar förlängning af tiden för kungörande af elektorsval.

Såvidt utskottet har sig bekant, hafva emellertid några afsevärda olägenheter icke uppstått vid tillämpningen af de nu befintliga bestämmelserna i detta afseende, och hvad motionären anfört finner utskottet icke ådagalägga behofvet af en förändring härutinnan.

På grund af hvad sålunda blifvit anfördt hemställer utskottet:

1:o att Riksdagen måtte i anledning af herr P. Olssons motion, i hvad den afser kungörande af tid och ort för val till riksdagsman i Andra Kammaren uti valkretsar, der omedelbart valsätt användes, antaga följande förslag till ändrad lydelse af § 18 riksdagsordningen att hvila till vidare grundlagsenlig behandling:

§ 18.

Konungens befallningshafvande åligger att, när val till riksdagsman i Andra Kammaren erfordras, derom underrätta vederbörande valförrättare, som låter tid och ort för valet i kyrkorna kungöra, med särskild föreskrift att elektorsval, der det eger rum, skall hållas minst åtta dagar före riksdagsmannavalet. *I de valkretsar, der det omedelbara valsättet begagnas, åligger det valförrättaren att kungöra valet minst fjorton dagar förut.* Skulle i någon församling offentlig gudstjenst ej för rättas å söndag, då kungörelsen bör uppläsas, skall, på presterskapets anmodan, vederbörande kronobetjent kungörelsen skyndsamt kringsända.

För kallelse till elektorsval gäller i tillämpliga delar hvad om kallelse till kommunalstämma och allmän rådstuga stadgadt är.

Der elektorsval hållet är, skall ordföranden i kommunalstämma eller i magistrat, som valet för rättat, åt den eller dem, som fått elektorsbefattning sig uppdragen, såsom fullmagt meddela till riktigheten bestyrkt utdrag af valprotokollet;

2:o) att herr P. Olssons motion i öfrigt ej måtte föranleda någon Riksdagens vidare åtgärd.

Stockholm den 7 mars 1898.

På utskottets vägnar:

O. Bergius.

Reservationer:

af herr *Bergius*, som anført:

»Enär den omständigheten att i riksdagsordningen saknas föreskrifter om tiden för kungörande af omedelbara val till Andra Kammaren icke vederbörligen medfört olägenheter, som föranleda dertill, att en grundlagsändring i detta hänseende kan anses vara af behofvet påkallad, har jag ansett, att utskottet bort hemställa, att motionen i denna del icke måtte föranleda någon Riksdagens vidare åtgärd»;

af herrar *Alin*, *Berg* och *Nyström*, hvilka instämt med herr *Bergius*; samt

af herr *Ljungman*, som ansett, att utskottet bort tillstyrka Riksdagen att, med anledning af motionen, till hvilande för vidare grundlagsenlig behandling antaga följande förslag till ändrad lydelse af 18 § riksdagsordningen:

§ 18.

Konungens befallningshafvande åligger att, när val till riksdagsman i Andra Kammaren erfordras, derom underrätta vederbörande valförrättare, som låter tid och ort för valet i kyrkorna kungöra, med särskild föreskrift att elektorsval, der det eger rum, skall hållas minst åtta dagar före riksdagsmannavalet. *Sådan kungörelse skall så tidigt utfärdas, att den kan i kyrkorna uppläsas, der fråga är om medelbart val, tre veckor och, der fråga är om omedelbart val, två veckor före valet.* Skulle i någon församling offentlig gudstjenst ej förrättas å söndag, då kungörelsen bör uppläsas, skall, på presterskapets anmodan, vederbörande kronobetjent kungörelsen skyndsamt kringsända.

Kallelse till elektorsval kungöres å landet fjorton dagar eller minst en vecka och i stad minst fjorton dagar förut, på sätt för kallelse till kommunalstämma och allmän rådstuga stadgadt är.

Der elektorsval hållet är, skall ordföranden i kommunalstämma eller i magistrat, som valet förrättat, åt den eller dem, som fått elektorsbefattning sig uppdragen, såsom fullmägt meddela till rigtigheten bestyrkt utdrag af valprotokollet.

Anm. I händelse så väl detta förslag som ock de båda förslag till ändrad lydelse af ofvanstående paragraf, hvilka förra året förklarades hvilande, eller ettdera af dem skulle af Riksdagen antagas, hopföras de godkända förslagen vid samma paragrafs slutliga affattning.

Herrar *Behm* och *Blomberg* hafva begärt få här antecknadt, att de ej öfvervarit ärendets slutliga behandling inom utskottet.